

УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК

ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ

На правах рукопису

ЄРМАК Олександр Іванович

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНВЕСТИВАННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ
ПРИ ПЕРЕХОДІ ДО РИНКОВИХ ВІДНОСИН**

Спеціальність 08.00.05 - Економіка, планування, організація управління народним господарством і його галузями (сільське господарство)

А в т о р е ф е р а т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ - 1993

Робота виконана в Інституті аграрної економіки
Української академії аграрних наук

Науковий керівник - кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
КІСІЛЬ Микола Іванович

Офіційні опоненти - доктор економічних наук,
старший науковий співробітник
ПРЕЙГЕР Давид Каспарович

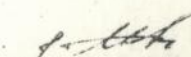
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
БОЙКО Раїса Лукінічна

Провідна організація - Інститут сільського
господарства Полісся

Захист відбудеться "27" жовтня 1993 р. о 14⁰⁰ годині
на засіданні спеціалізованої ради К. 020.06.01 в
Інституті аграрної економіки УААН за адресою:
252022, Київ - 22, МСП, вул. Героїв Оборони, 10.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту.

Автореферат розісланий "27" вересня 1993 р.

Вчений секретар
спеціалізованої ради,
кандидат економічних наук М. І. Малік

ЛННБ України ім. В. Стефаника

00802399 (V)

ЛННБ ім. В. Стефаника
АН України

Загальна характеристика роботи

Актуальність проблеми. Формування багатокладної аграрної економіки в умовах ринкових відносин значною мірою пов'язане з інвестиціями. Розвиток існуючих і виникнення нових форм організації виробництва, селянських (фермерських) господарств, малих сільськогосподарських підприємств, самотійних орендних колективів та інших виробничих формувань потребує вкладення великих за обсягами коштів у матеріально-технічну базу виробництва. Значні інвестиції необхідні для розв'язання гострих питань соціального розвитку села.

В умовах дефіциту фінансових коштів у сільськогосподарських товаровиробників посилюється необхідність ефективного використання їх інвестиційних ресурсів на першочергових напрямках з метою підвищення прибутковості, скорочення строків окупності вкладень.

Стан дослідження питання. На сучасному етапі переходу до ринкових відносин окремі питання, пов'язані з ефективністю всіх інвестиційних витрат, досліджені не повністю. Необхідність комплексного вивчення ефективності інвестицій, обґрунтування їх першочергових напрямів у сільському господарстві та розробка пропозицій відносно методології аналізу ефективності й зумовили вибір теми дисертаційної роботи та її актуальність.

Питання ефективності інвестицій, котрі охоплюють капітальні вкладення, витрати на поповнення оборотних фондів, придбання нематеріальних та інших активів підприємств, досліджені недостатньо. В літературних джерелах розглядається в основному проблема підвищення ефективності капітальних вкладень. Ефективність капітальних вкладень у сільське господарство досліджували В. Ф. Башкатов, Я. М. Блянкман, Р. Л. Бойко, М. Г. Вайнер, А. Н. Голованов, І. Й. Дорош, К. І. Єремеев, А. В. Калінкіна, Ф. К. Каммов, М. І. Кісіль, П. О. Клемишев, Є. У. Луканіна, Г. М. Лич, В. М. Обуховський, Г. М. Підлісецький, Д. К. Прейгер, С. С. Сергеев, А. П. Шпак та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є комплексне дослідження економічної суті інвестицій, методів визначення їх ефективності, розробка пропозицій щодо

пріоритетних напрямів вкладень і підвищення капіталовіддачі в сільському господарстві в умовах ринкової економіки.

Для досягнення вказаної мети автор поставив перед собою такі завдання:

- спираючись на теоретичні положення про кругообіг і обіг капіталу, а також на аналіз літературних джерел, обґрунтувати економічну суть "інвестицій", виявити їх відмінність від поняття "капітальні вкладення", а також розробити методи визначення інвестицій на основі даних річних звітів;
- дослідити динаміку і структуру інвестицій;
- розробити пропозиції по визначенню розміру ефекту від інвестицій та використанню показників їх ефективності в умовах ринкових відносин;
- вивчити вплив окремих факторів на показники ефективності інвестицій;
- обґрунтувати пріоритетні напрями інвестицій та шляхи підвищення ефективності інвестиційних витрат сільськогосподарських товаровиробників в умовах ринкових відносин;
- розробити нормативи інвестицій на одиницю земельної площі;
- розробити пропозиції по удосконаленню економічних відносин в інвестиційній сфері.

Предмет і об'єкт дослідження. Предметом досліджень є економічний механізм ефективного використання інвестицій і рух капітальної вартості в сільськогосподарському виробництві при переході до ринкових відносин. Об'єктом досліджень обрані колгоспи Чернігівської області. Для поглиблених досліджень використані матеріали господарств Коржівського, Менського і Сосницького районів.

Методологія і методика дослідження. Теоретичною і методологічною основою роботи є положення діалектики та економічної теорії, Закони України про інвестиційну діяльність підприємств в умовах ринку і соціально-економічний розвиток агропромислового виробництва. В процесі досліджень вивчалися праці вчених економістів в цих питань, законодавчі акти України про механізм економічної реформи в АПК, матеріали наукових конференцій і семінарів тощо.

Джерелами інформації для проведення досліджень були

річні звіти і матеріали бухгалтерського обліку колгоспів, розробки науково-дослідних установ, статистичні щорічники, система норм і нормативів і літературні джерела. В розрахунках, обробці матеріалів та економічному аналізі використовувались методи статистичних групувань, співставлень і порівнянь, аналітичний, монографічний, абстрактно-логічний, розрахунково-конструктивний, графічний, балансовий, кореляційного і регресійного аналізу. Обробка інформації здійснювалась за допомогою персональних комп'ютерів в Інституті аграрної економіки.

Наукову новизну досліджень характеризують:

- комплексне вивчення ефективності всіх інвестиційних витрат на формування капіталу, функціонує в сільськогосподарських підприємствах;

- обґрунтування економічної суті інвестицій та методів визначення їх обсягів на основі даних річних звітів підприємств;

- пропозиції по визначенню розміру ефекту від інвестицій в умовах ринкових відносин;

- показники ефективності й окупності інвестицій в ринкових умовах;

- нормативи інвестицій на одиницю земельної площі;

- розробка пропозицій по визначенню процента за комерційний кредит з урахуванням рівня ефективності інвестицій та темпів інфляції.

Практична цінність дисертаційної роботи. В дисертації розроблені пропозиції по пріоритетних напрямках використання інвестиційних ресурсів на соціально-економічний розвиток колгоспів Чернігівської області, удосконалення економічних відносин в інвестиційній сфері та розвиток соціальної інфраструктури села на основі місцевого самоврядування.

Апробація результатів досліджень. Основні положення дисертаційної роботи доповідались на 3 науково-практичних конференціях (м. Ставрополь, 1991 р., м. Дніпропетровськ, 1992 р., м. Київ, 1993 р.)

Дисертаційна робота розглянута, позитивно оцінена і рекомендована до захисту відділом інвестування і використання капіталу Інституту аграрної економіки УААН (червень, 1993 року, м. Київ)

Публікації. По темі дисертаційної роботи опубліковано 5 робіт загальним обсягом 5,75 сторінки.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаної літератури із 124 найменувань. Робота викладена на 144 сторінках машинописного тексту, включає 19 таблиць, 4 малюнки та 2 додатки.

У вступі обґрунтована актуальність обраної теми дослідження, визначені мета і завдання, предмет та об'єкт дослідження, розглянуті методологія і методика, викладена наукова новизна, практична та методична цінність одержаних результатів.

У першому розділі - "Економічна суть інвестицій і методи визначення їх ефективності" розглянуто економічну суть інвестицій, їх місце і роль у розвитку виробництва та соціальної сфери села, розроблено методичку визначення ефективності та пріоритетів інвестування, досліджено особливості формування ефективності інвестицій при переході до ринкових умов.

У другому розділі - "Ефективність інвестування соціально-економічного розвитку" розглянуто фінансові, економічні і соціальні умови інвестиційного процесу в сільськогосподарському виробництві, здійснено аналіз ефективності інвестицій, досліджено вплив концентрації інвестицій на їх ефективність, встановлено вплив основних факторів на показники ефективності інвестицій.

У третьому розділі - "Пріоритетні напрями інвестування соціально-економічного розвитку сільського господарства при переході до ринкових відносин" обґрунтовано потребу в інвестиціях і пріоритетні напрями вкладень у виробництво і соціальну інфраструктуру, розроблені пропозиції по вдосконаленню економічних відносин в інвестиційному процесі в умовах багатокладної економіки і прискорення розвитку соціальної інфраструктури села на основі місцевого самоврядування і приватизації.

У висновках і пропозиціях узагальнено результати дослідження, систематизовано основні висновки та пропозиції щодо визначення обсягів інвестицій та їх ефективності, потреби в інвестиціях і їх пріоритетних напрямів.

Зміст роботи

Сучасні темпи інвестиційної діяльності в сільському господарстві є недостатні, що насамперед зумовлює необхідність їх прискорення. Прийняті законодавчі акти щодо розвитку соціальної сфери села та агропромислового виробництва, регулювання економічних відносин в інвестиційній сфері і стимулювання іноземних інвестицій створюють відповідну законодавчу основу для розвитку матеріально-технічної бази галузей агропромислового виробництва. Проте для досягнення високого рівня ефективності, накопичення і використання інвестицій, як важливої складової інтенсифікації виробництва, необхідна переорієнтація механізму їх економічного регулювання в агропромисловому комплексі. Вирішення цього завдання пов'язане з пошуком нових можливостей залучення інвестицій в агропромислове виробництво.

Основну частину інвестицій становлять капітальні вкладення. Характеристика динаміки обсягів і використання капітальних вкладень значною мірою визначає аналогічні особливості інвестицій. Крім капітальних вкладень інвестиції включають витрати на поповнення оборотних коштів, придбання нематеріальних активів, довгострокові фінансові та інші вкладення. Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що включаються в об'єкти підприємницької діяльності, в результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект. Майновими та інтелектуальними цінностями можуть бути рухоме і нерухоме майно, грошові кошти, вклади, акції та інші цінні папери, майнові права, навички та виробничий досвід, інші інтелектуальні цінності.

Інвестиції поділяються на фінансові та виробничі.

Фінансові інвестиції являють собою кошти, які вкладаються в акції, цінні папери, банківські депозити, облігації та інші цінні папери, які створюють прибуток. Виробничі інвестиції включають: вкладення в основний капітал і приріст матеріально-виробничих запасів, витрати на придбання нематеріальних активів та інші майнові вкладення. Інвестиції можуть забезпечити одержання товаровиробником значного економічного ефекту, розмір якого значною мірою залежить від

його діяльності. В умовах командно-адміністративної економіки головна увага приділялась питанням першочерговості регулювання розподілу та окупності капітальних вкладень. Недостатнє забезпечення капітальних вкладень приростом оборотних засобів та іншими видами інвестицій внаслідок нерациональної структури обумовлювало низький рівень окупності інвестиційних витрат.

До цього часу сукулність інвестицій сільськогосподарських підприємств не обліковується і аналізується. У зв'язку з цим в дисертації пропонується розраховувати обсяги інвестицій за даними річних звітів колгоспів як різницю між функціонуючою капітальною вартістю на кінець і на початок року. У свою чергу капітальну вартість слід розраховувати як вартість незавершеного виробництва, довгострокових вкладень, нематеріальних активів, а також основних і оборотних фондів за мінусом їх зносу.

Розрахунками, виконаними на основі запропонованого способу встановлено, що в середньому на одне господарство Коржківського району Чернігівської області у виробництво інвестовано 1353 тис. крб., Сосницького - 213 тис., Менського - 2005 тис. крб. Аналогічний показник по колгоспах Чернігівської області становить 1484 тис. крб. За цей період капітальна вартість в розрахунку на одне господарство області збільшилася з 5906 тис. крб. до 7390 тис. крб., Коржківського району - з 5950 тис. до 7303 тис. крб., Сосницького - з 5418 тис. до 5631 тис. крб., Менського району - з 7605 тис. до 9610 тис. крб.

В структурі інвестицій 66% займають вкладення на формування основних фондів, близько 30% витрати на поповнення оборотних коштів і 4% інші витрати. Для збільшення вартості незавершеного виробництва коштів за рахунок прибутку використовувалось близько 5 % від усього обсягу інвестицій.

За рахунок інвестицій в колгоспах області відбувалось кількісне збільшення обсягів і якісне покращення структури капітальної вартості функціонуючої в процесі виробництва, здійснювалась інтенсифікація виробництва. Так, капітальна вартість, функціонуюча в процесі виробництва, збільшувалась з 6136 тис. крб. на початок 1986 р. до 8459 тис. крб. на початок 1992 р. у розрахунку на одне господарство.

Для визначення більш чіткої тенденції динаміки інвестицій у підприємствах, що досліджувались виконано вирівнювання значень показників по прямій. Параметри рівняння $\bar{y}_t = a + bt$ для прямої визначені шляхом розв'язування нормальних рівнянь, одержаних за способом найменших квадратів. В знайденому рівнянні $\bar{y}_t = 6802 + 306t$, де t - порядковий номер року, значення a (6802) характеризує обсяг капітальної вартості, функціонуючої в процесі виробництва на 1989 рік, b (306) - щорічні інвестиції. При вирівнюванні по параболі 2-го порядку $\bar{y}_t = a + bt + ct^2$ рівняння має вигляд: $\bar{y}_t = 6443 + 306t + 90t^2$. В ньому $a = 6443$, свідчить про розмір капітальної вартості на центральну дату, $b = 306$ - щорічні інвестиції, а $c = 90$ - коефіцієнт прискорення зміни щорічних приростів вкладень.

Слід зазначити, що у сільськогосподарському виробництві важливе значення має земля. Кошти, які направляються на підвищення родючості ґрунту, також підвищують ефективність інвестицій. Земля втілює в собі великі затрати праці, тому має вартість. Це тривалий час ігнорувалось як в умовах командно-адміністративної економіки, так і зараз, що призводить до негативних явищ. Ставлення до безкоштовної землі було корисливим, тому значні площі земель області, в тому числі і родючих, виведено із сільськогосподарського обороту через ерозію, забруднення ґрунту, тощо.

У країнах ринкової економіки земля високо оцінюється як елемент виробництва і в ряді випадків займає 50 і більше відсотків капіталу фірми. З розвитком ринкових відносин ця проблема має бути вирішена. Досвід організації спільних підприємств свідчить, що вартість землі і природних ресурсів доцільно враховувати на балансі підприємств в складі нематеріальних активів. Вартість авансованого капіталу підприємства повинна збільшуватись на суму, витрачену для придбання права користування ресурсами.

Використання в практичній діяльності інвесторів науково обґрунтованої методики визначення економічної ефективності інвестицій сприятиме вибору найбільш прийнятних варіантів вкладення капіталу, які забезпечать зберігання вкладених коштів і одержання за мінімального ризику підприємницького прибутку достатнього для розширеного відтворення. Методи

встановлення ефективності інвестицій в сільському господарстві нині ще не достатньо опрацьовані. Практика розрахунків економічної ефективності інвестицій в основному полягала у визначенні окупності капітальних вкладень. Підходи до визначення економічної ефективності капітальних вкладень з метою встановлення найбільш ефективного їх варіанту відповідали умовам командно-адміністративної економіки. В умовах формування ринкових відносин використання Типових методик для визначення економічної ефективності капітальних вкладень є концептуально неприйнятним. Тому зараз важливою науковою проблемою є розробка загальної методики визначення економічної ефективності інвестицій в умовах переходу до ринку.

Ефектом від інвестицій в сільськогосподарському виробництві є прибуток, одержаний від підприємницької діяльності. Крім економічного ефекту, інвестиції в сільськогосподарському виробництві зумовлюють і соціальні результати, які характеризуються покращанням умов праці і життя сільських жителів. У зв'язку з тим, що товаровиробники виплачують в бюджет податки з прибутку, проценти банку за кредити, а також здійснюють інші обов'язкові платежі сума прибутку, яка використовується при визначенні економічної ефективності інвестицій, зменшується на обсяг цих платежів.

Розглядаючи основне джерело інвестицій - прибуток, слід зазначити, що за 1986-1988 рр. колгоспами досліджуваних районів одержано 30.9 млн. крб. прибутку, з якого 6.6 млн. крб., або 21.3%, витрачено на виплату податків. За період з 1989 по 1991 р. одержано прибутку на суму 248.1 млн. крб., на виплату податків витрачено 15.0 млн. крб., тобто 6%. Суттєве зниження питомої ваги податків пояснюється заходами по пріоритетному розвитку соціальної сфери села і агропромислового виробництва, що позитивно позначилось на окупності інвестицій.

В дисертації пропонується на основі співвідношення між обсягом ефекту у вигляді річного приросту госпрозрахункового прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства, і сумою інвестицій визначати числове значення показника (коефіцієнта) ефективності інвестицій. Коефіцієнт ефективності показує скільки прибутку залишається в розпорядженні

підприємства за результатами року на 1 карбованець інвестицій. Величина, обернена коефіцієнту ефективності інвестицій, показує строк їх окупності.

Вибір найкращого варіанту інвестицій здійснюється шляхом співставлення всіх варіантів і визначення найбільшого коефіцієнта при найменшому ступені ризику. Мінімальний рівень ефективності інвестицій характеризується рівнем капіталовіддачі, який забезпечується процентами на комерційний кредит. Одержання вищого рівня прибутків від інвестицій пов'язане з більш високим ризиком втрати прибутків і вкладених коштів.

Важливим наслідком інвестицій є підвищення ефективності використання всього функціонуючого капіталу колгоспів. Рівень ефективності функціонуючої у виробництві капітальної вартості пропонується визначати відношенням суми розрахункового прибутку і нарахованої амортизації за відповідний період часу до всієї капітальної вартості. Цей показник характеризує скільки коштів залишиться в розпорядженні підприємства в розрахунку на кожний карбованець капітальної вартості.

Необхідність включення амортизації в розрахунки вказаного показника обумовлюється економічним механізмом обертання капітальної вартості у процесі виробництва та здійсненням інвестицій на просте відтворення основних фондів. У протилежному випадку рівень показника ефективності використання функціонуючого капіталу буде заниженим. Особливості формування ефективності інвестицій в ринкових умовах полягають в тому, що підприємці співставлятимуть прибуток, одержаний від підприємницької діяльності, з прибутком, який вони могли б одержати, вклавши кошти на депозити банку. Якщо розміщені грошові кошти в банку на депозити принесуть прибутки вищі, ніж грошові кошти, вкладені у виробництво, підприємці оберуть перший варіант вкладення коштів. Якщо підприємницький дохід буде нижчим, ніж плата за кредити, їх використання недоцільне, якщо більший - доцільне. При залученні у виробництво кредитів розрахунковий прибуток повинен бути більшим, ніж плата за користування кредитами. Розрахунками встановлено, що інвестиції колгоспів по яких проводилось дослідження були ефективними, крім 1986 р. (табл.1).

Таблиця 1

Ефективність інвестицій і функціонуючої у виробництві капітальної вартості за 1986-1991 рр., крб/крб.

Роки	Коефіцієнти ефективності		Ефективність грошових коштів при розміщенні їх у відділенні банку
	інвестицій	функціонуючої капітальної вартості	
1986	-1.03	- 0.01874	0.01004
1987	2.20	0.05913	0.01004
1988	5.13	0.08324	0.01004
1989	1.88	0.13609	0.01004
1990	0.01	0.13042	0.01510
1991	1,44	0,35309	0.01763

Дані табл. 1. свідчать, що числові значення коефіцієнта ефективності інвестицій в динаміці значно коливались. Це пояснюється нестабільністю сільськогосподарського виробництва, змінами в ціновому механізмі та в обсягах інвестицій тощо. Проте одержання колгоспами приростів щорічних прибутків за рахунок інвестицій забезпечувало стабільне зростання показників ефективності використання функціонуючого капіталу.

Порівняння коефіцієнтів ефективності інвестицій з рівнем банківського проценту по депозитних вкладах свідчить, що в 1986 і 1990 роках господарствам було більш вигідно розмістити кошти в банки, ніж інвестувати їх у виробництво. В умовах посилення кризи та інфляційних процесів в 1992-1993рр. рівні банківських процентів по депозитних вкладах збільшились в десятки разів. За таких умов відповідно повинна зрости ефективність інвестування сільськогосподарського виробництва. Проте, враховуючи здорожчання засобів виробництва, що надходять у сільське господарство, не очікується суттєвого підвищення окупності вкладень колгоспів. Тому в господарствах склались несприятливі умови для інвестиційної діяльності, що обумовлює необхідність радикальної зміни економічної ситуації.

Дослідженнями встановлено, що ефективність інвестицій зростає в умовах поглиблення спеціалізації і підвищення кон-

центрації сільськогосподарського виробництва.

Для господарств, що досліджуються характерний високий рівень концентрації капітальної вартості, функціонуючої в процесі виробництва. В розрахунку на одне господарство в динаміці він збільшився з 6348 тис. крб. в 1986 р. до 8459 тис. крб. на початок 1992 р.

Рівень концентрації інвестицій в до 1988 р. зменшувався, а потім збільшувався (табл. 2).

Таблиця 2

Концентрація інвестицій в досліджуваних господарствах

Роки	Інвестиції, тис. крб., у фактичних цінах в розрахунку на		
	господарство	100 га сільгоспугідь	середньорічного працівника
1986	211	6.82	0.53
1987	114	3.70	0.30
1988	30	0.96	0.09
В середньому за 1986-1988 рр.	118	3.82	0.31
1989	189	6.11	0.57
1990	361	11.67	1.11
1991	1416	45.78	4.54
В середньому за 1989-1991 рр.	655	21.19	2.07

Дані табл. 2. характеризують тенденцію збільшення питомих розмірів інвестицій на одне господарство, одиницю земельної площі та середньорічного працівника.

За останні роки процеси концентрації та спеціалізації виробництва в Чернігівській області набувають певних особливостей. В умовах формування багатокладної економіки з'являються невеликі за розмірами селянські (фермерські) господарства з високим рівнем спеціалізації. Їх чисельність станом на 1. 01. 1993 р. склала 528 господарств, середня площа кожного 23 га. Монографічними дослідженнями встановлено, що питоми розміри їх інвестицій в розрахунку на 1 га в 2-3 рази

виді проти аналогічних показників колгоспів. Надалі слід очікувати збільшення рівня концентрації виробництва та капіталів фермерства.

Економічна ефективність інвестицій залежить від великої кількості взаємопов'язаних факторів, які необхідно враховувати при аналізі. На показники економічної ефективності інвестицій досліджуваних колгоспів значною мірою впливали фактори, що характеризуються рівнями фондозабезпеченості, енергозабезпеченості, капітальної вартості, функціонуючої в процесі виробництва в розрахунку на одного працюючого, реалізаційних цін, податків на 1 крб. прибутку, а також інші фактори.

Дослідженнями, виконаними за допомогою кореляційно-регресійного аналізу, визначався кількісний взаємозв'язок між факторіальними і результативними показниками ефективності інвестицій. До складу факторіальних показників включені фондозабезпеченість, енергозабезпеченість, розмір капітальної вартості на одного середньорічного працівника, фактор часу, питома вага нормованих оборотних коштів в авансованому капіталі, розмір податків на 1 крб. прибутків.

Результативним показником вибрано коефіцієнт ефективності використання функціонуючого капіталу.

Оскільки через інфляцію в останні роки прибуток на одне господарство у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь збільшився, за допомогою розрахованих дефляторів виключався її вплив на показник ефективності. По відношенню до 1991 р. дефлятор цін за 1986 р. дорівнює 2,72, 1987 р. - 2,64, 1988 р. - 2,56, 1989 р. - 2,25, 1990 р. - 1,89. Розрахунками встановлено, що на ефективність використання функціонуючого капіталу найсуттєвіше впливають енергозабезпеченість, енергоозброєність, питома вага нормованих оборотних засобів у капітальній вартості і фактор часу. Рівняння регресії має вигляд: $y = 0.9580 - 0.0030x_4 + 0.0656x_6 + 2.378x_7 + 0.000x_{10}$. Коефіцієнт кореляції $R = 0.9621$ показує, що між окупністю інвестицій і факторами існує тісний зв'язок. Коефіцієнт значимості рівняння вищий, ніж припустимий для даного випадку.

Фактична забезпеченість основними й оборотними фондами станом на 1. 01. 1993 р. колгоспів Чернігівської області

складала відповідно 58.1 і 17.6% , що не відповідає потребі збільшення виробництва продукції рослинництва і тваринництва, поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва, підвищення його ефективності. Розрахунками, виконаними з урахуванням наявної матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств, урожайності культур і продуктивності тварин, даних комплексного прогнозу розвитку АПК Чернігівської області на 1991-2015 рр., нормативів основних фондів на виробництво сільськогосподарської продукції в області на 1992-1995 р., нормативів питомих капітальних вкладень та інших показників, встановлена значна потреба колгоспів в інвестиційних ресурсах (табл. 3).

Так, середньорічна потреба в інвестиціях на 1994-1995рр. складає 36874 млн. крб., (в цінах станом на кінець 1992 р.) в тому числі на будівництво і придбання основних засобів сільськогосподарського призначення - 10693 млн. крб., будівництво і придбання виробничих фондів інших галузей - 1890 млн., на поліпшення соціальної інфраструктури села - 4597 млн. крб. Для поповнення вартості оборотних засобів одночасно потрібно виділити 18508 млн. крб., придбання нематеріальних активів - 9 млн., на довгострокові фінансові вкладення 296 млн. крб.

На період 1996 - 2000 р. в середньому за рік необхідно інвестувати у виробництво 19867 млн. крб., в тому числі для збільшення основних фондів 8906 млн. крб., з них 1484 млн. для розвитку соціальної сфери села. Для забезпечення нормативного приросту оборотних засобів потрібно 10348 млн. крб., нематеріальних активів - 3 млн., збільшення вартості незавершеного виробництва - 458 млн., приріст довгострокових фінансових вкладень - 153 млн. крб.

Нормативна середньорічна потреба колгоспів області в інвестиціях складає в розрахунку на 100 га сільгоспугідь за 1994 -2000 р. 17.4 тис. крб. З них на приріст основних фондів припадає 45.8%, приріст незавершеного виробництва - 2.3%, оборотних засобів - 51.1%, а на збільшення довгострокових фінансових вкладень 0,8%. Здійснення інвестицій у зазначених обсягах забезпечить виконання виробництва сільськогосподарської продукції на рівні, передбаченому програмою комплексного розвитку АПК Чернігівської області, та виконання

Таблиця 3

Потреба в інвестиціях колгоспів
Чернігівської області на період до 2000 р., млн. крб.
(в цінах IV кварталу 1992 р.)

Показники	Функціонуюча капітальна вартість			Потреба в інвестиціях на період	
	очікува на на 1 1 1994р	потреба на		1994 - 1995рр.	1996 - 2000рр.
		1.01. 1995 р.	1.01. 2000 р.		
1	2	3	4	5	6

Основні виробничі фонди сільськогосподарського призначення	55146	76531	110265	21385	33734
в т.ч.					
рослинництва	-	34096	44040		9944
тваринництва	-	26165	42783		16618
загального призначення		16270	23442		7172
Виробничі фонди інших галузей	3874	7653	11026	3779	1389
Невиробничі основні фонди	7641	16836	24258	9195	7422
Всього	66661	101020	145549	34359	44529
Оборотні кошти	30331	67346	119085	37015	51739
Нематеріальні активи	13	30	43	17	13
Незавершене капітальне будівництво	3428	5192	7481	1764	2289
Довгострокові фінансові вкладення	1145	1738	2503	593	765
Разом	101578	175326	274661	73748	99335

заходів по пріоритетному розвитку соціальної сфери села.

Найбільш пріоритетними напрямками капітальних вкладень - на поповнення оборотних коштів, придбання нематеріальних активів, будівництво споруд, будівель, придбання передавальних пристроїв, машин і обладнання, робочої худоби та інших основних засобів.

В останні роки в Україні швидкими темпами збільшується кількість селянських (фермерських) господарств. Згідно з розрахунками, виконаними з урахуванням фактичної і очікуваної тенденції збільшення селянських (фермерських) господарств в області, в їх користуванні до 2000 р. буде знаходитись десята частина сільськогосподарських угідь. За даними Чернігівського відділення Українського державного фонду підтримки селянських (фермерських) господарств, для створення одного господарства потрібно 40 млн. крб. в цінах IV кварталу 1992 року. Загальна потреба в інвестиціях для розвитку селянських (фермерських) господарств до 2000 р. складає 200.3 млрд. крб.

Загальна потреба колгоспів і фермерських господарств області в інвестиціях на період до 2000 р. становить 373.3 млрд. крб., тобто питома вага інвестицій фермерських господарств складає 53.6% від загальної потреби коштів.

Здійснення інвестиційної програми на рівні нормативної потреби є складною справою, розв'язання якої потребує створення економічних умов надходження значних фінансових коштів у сільську місцевість через ціновий механізм. Необхідна державна інвестиційна підтримка сільського господарства. Дослідженнями встановлено, що з метою покращання умов кредитування потреб сільських товаровиробників слід ввести державний механізм регулювання ставок по комерційних кредитах.

Вдосконалення економічних відносин в умовах багатокладної економіки пов'язане із зміною джерел фінансування інвестиційного процесу. Місцевим Радам слід надати повні права на використання коштів, що надходять від платників податків. Підприємства агропромислового комплексу повинні вільно розпоряджатися результатами своєї праці, самостійно формувати фонди соціального розвитку, економічного стимулювання тощо.

Плату за землю доцільно встановлювати в залежності від родючості ґрунту, місцезосташування підприємства, віддаленості від залізниці, портів, автомагістралей та направляти ці кошти в розпорядження місцевих Рад.

Важливим напрямом прискорення розвитку соціальної інфраструктури села є більш повне використання грошових коштів населення та надання пільгових кредитів для індивіду-

ального будівництва житла. Необхідно повністю забезпечити сільських жителів будівельними матеріалами. Крім того, місцевим Радам доцільно надати право компенсувати до 50 відсотків витрат, пов'язаних з будівництвом, а жителям населених пунктів, потерпілих від аварії на ЧАЕС, повністю компенсувати витрати на будівництво, капітальний та поточний ремонт житла.

Прискоренню розвитку соціальної інфраструктури села сприятиме приватизація об'єктів соціальної сфери. Приватизовані об'єкти функціонуватимуть на засадах самофінансування, поповнюватимуть бюджети місцевих Рад і покращать побутове обслуговування сільських жителів.

Основні положення дисертації викладено в наступних роботах:

1. Єрмак О. І. Пропозиції по спрощенню обліку. // Економіка сільськогосподарських і переробних підприємств. - 1990. - №5. - с.29-30 (рос. мовою).

2. Єрмак О. І. Вдосконалення формування і використання місцевого бюджету на соціальний розвиток села. - В зб.: "Вклад молодих вчених і спеціалістів в науково-технічний прогрес сільськогосподарського виробництва". - Ставрополь. 1991. - с.172-173 (рос. мовою).

3. Єрмак О. І. Інвестиції в сільськогосподарському виробництві. - В зб.: "Ринкові перетворення аграрного виробництва: реформування відносин власності, форм господарювання і економічного механізму їх функціонування". - Дніпропетровськ. - 1992. с.115 (рос. мовою).

4. Єрмак О. І. До питання визначення ефективності інвестицій у сільське господарство. В зб.: "Стан та перспективи розвитку науки в галузі буряківництва". - Київ. 1993. - с.131.

5. Єрмак О. І. Про пріоритетність інвестицій у сільське господарство. В зб.: "Сучасний стан та проблеми розвитку економічної науки в Україні". - Тернопіль. 1993. - с. 102.

Підписано до друку 24.09.1993 р. Формат 60x84 1/16. Папір друк. Обл. видарк. І. Уч. друк. арк. 1,6. Тираж 100. Зам. 64.
ДОП Інституту аграрної економіки УААН, 252127 Київ-127,
вул. Героїв оборони, 8.

AB28158

AB 28.158